

ANTYBIOTYKI

1

GLÓWNE GRUPY ANTYBIOTYKÓW I CHEMIOTERAPEUTYKÓW

1. B-laktamy	penicyliny, penicyliny z inhibitorem, cefalosporyny/cefamycyny, monobaktamy, trójbaktamy, karbapenemy, penemy
2. Aminoglikozydy	streptomycyna, neomycyna, kanamycyna, gentamycyna, tobramycyna, netilmycyna, isepamycyna, amikacyna, doksycyklina, tetracyklina, minocyklina
3. Tetracykliny	
4. Makrolidy/ketolidy	stare: erytromycyna, spiramycyna, josamycyna nowe: cykliczny węglan erytromycyny (Dawercin), roksytromycyna, klarytromycyna, azytromycyna, dirytromycyna, trolitromycyna
5. Linkozamidy	linkomycyna, klindamycyna
6. Streptograminy	pristinamycyna, chinupristina, dalpfristina
7. Oksazolidynony	linezolid
8. Glikopeptydy	wankomycyna, teikoplanina

2

GLÓWNE GRUPY ANTYBIOTYKÓW I CHEMIOTERAPEUTYKÓW

9. Chloramfenikol	detreomycyna
10. Polimiksyne	kolistyna
11. Rifamycyny	rifampicyna
12. Sulfonamidy	kotrimoksazol
13. Nitroimidazole	metronidazol, ornidazol
14. Nitrofurany	nitrofurantoina, furagin, nifuroksazyd
15. Chinolony	kwasy pipemidynowy, norfloksacyna, pefloksacyna, ciprofloksacyna, ofloksacyna, lewofloksacyna, sparfloksacyna, moksifloksacyna, gemfloksacyna
16. Kwas fusydowy	
17. Leki przeciwgrzybicze	polieni: nystatyna, amfoterycyna B azole: flukonazol, itraconazol, ketokonazol, ekonazol, worikonazol antymetabolity: 5-fluorocytozyna
18. Leki przeciwwirusowe	acyklowir, didanozyna, famcyklowir, gancyklowir, indinawir, lamiwudyna, nalfinawir, ritonawir, sakwinawir, stawudyna, zalcytabina, zydowudyna

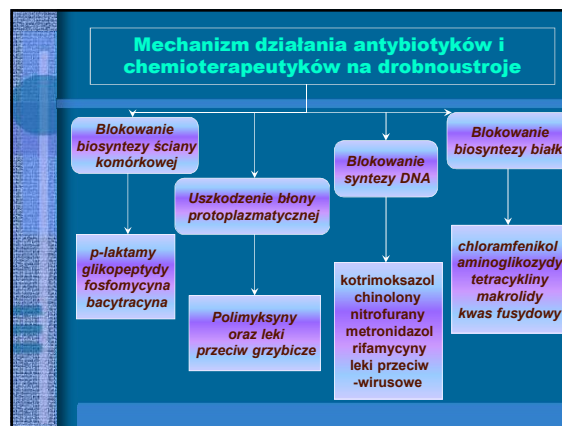
3

4

5

6

7

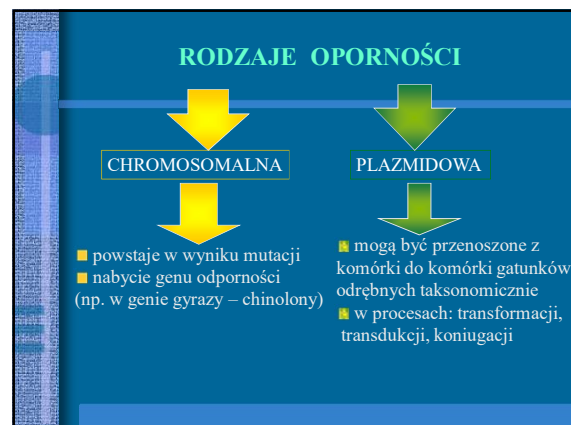

8

PODZIAŁ ANTYBIOTYKÓW W OPARCIU O SPEKTRUM PRZECIWBAKTERYJNE

Bakterie Gram (+)	Penicylina G, penicylina fenoksymetylowa, glikopeptydy, linkozamidy, makrolidy, kwas fusydowy.
Bakterie Gram (-)	aztreonam
Mieszane spektrum Gram(+) i Gram(-)	Penicyliny szerokowachlarzowe, cefalosponyny, aminoglikozydy, chinolony, tetracykliny, kotrimoksazol
Bakterie beztlenowe (+/-tlenowe)	linkozamidy, metronidazol, chloramfenikol, penicyliny/inhibitory, cefoksytyna/cefotetan
Bakterie atypowe	makrolidy/ketolidy, steptograminy, tetracykliny, rifampicyna, kotrimoksazol

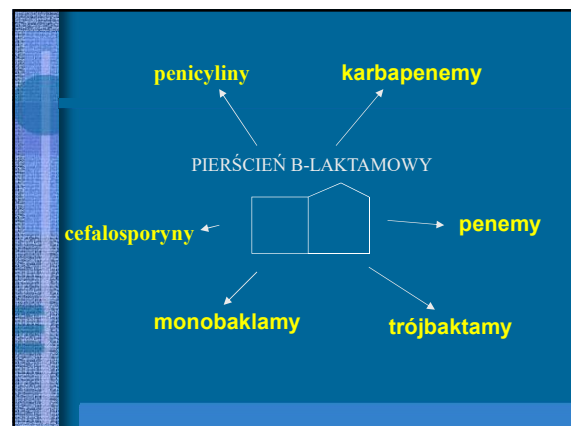
9

10

11

12

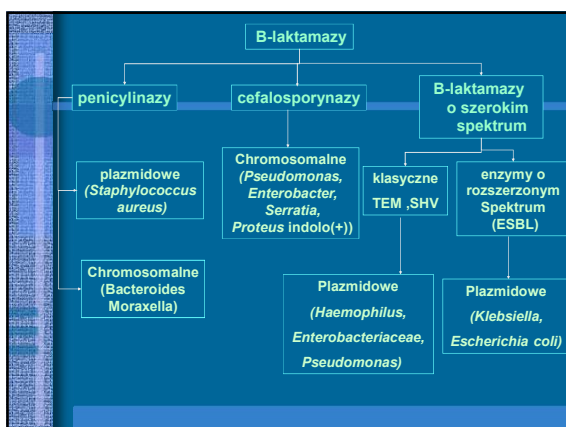
13

PENICYLINY

MECHANIZMY DZIAŁANIA

- ! blokowanie aktywnych transkryptaz PBP biorących udział w syntezie peptydoglikanu ściany komórkowej;
- ! liza bakterii
- ! paciorkowce
- ! gronkowce penicylinazo(-) {gronkowce wrażliwe na penicylinę są zawsze wrażliwe na metycylinę}
- ! beztenowe ziarenkowce
- ! Clostridium i Actinomyces
- ! krętki – (penicylina benzylowa)
- ! Gram (-) Neisseria
- ! Haemophilus influenzae B-laktomazo(-) {ampicylina}
- ! Shigella, Salmonella {ampicylina}

14

15

PREPARATY SKOJARZONE

- KWAS KLAWULANOWY + AMOKSACYCYLINA → AUGMENTIN
- KW KLAWULANOWY + TIKARCYLINA → TIMENTIN
- TAZOBAKTAM + PIPERACYLINA → TAZOCIN
- SULBAKTAM + AMPICYLINA → UNASYN

16

CEFALOSPORYNY

I generacja	II generacja	III generacja	IV generacja
cefalorydyna	cefaklor	<i>parenteralne:</i> Cefotaksym	cefpriom
cefalotyna	cefamandol	ceftyzoksym	cefeplim
cefaleksyna	cefuroksym	cerodzym	cefklidyna
cefradyna	cefprozil	cefmenoksym	
cefadroksyl	cefoksytyna	cefoperazon	
cefazolina	cefotetan	ceftriaksion	
		ceftazydym	
		moksalaktam	
		<i>doustne:</i>	
		ceftibutan	
		cefiksym	
		cefetamet	
		cefpodoksym	

17

SPEKTRUM CEFALOSPORYN

- I GENERACJA**
  - ziarenkowce Gram(+)
  - (z wyjątkiem Enterococcus oraz SPPR)
  - Staphylococcus
  - (z wyjątkiem MRSA i MRCNS)
  - pałeczki Gram(-)
  - Escherichia coli, Klebsiella pneumoniae
- II GENERACJA**
  - ziarenkowce Gram(+) i(-)
  - Streptococcus, Staphylococcus, Neisseria, Moraxella
  - pałeczki Gram(-)
  - H.influenze, E.coli
- III GENERACJA**
  - ziarenkowce Gram (+)
  - pałeczki Gram(-)

18

MONOBAKTAMY

- tylko pierścień B-laktamowy
- AZTREONAM, KARUMONAM, TIGEMONAM
- spektrum tlenowe Gram(-):
  - + Ziarenkowe (Neisseria)
  - + pałeczki (Enterobacteraceae, Haemophilus Pseudomonas)
- AZTREONAM – oporny na B-laktamazy Gram(-)

19

KARBAPENEMY

- ◆ IMIPANEM, MONOPENEM, PANIPENEM
- ◆ grupy antybiotyków o najszerszym spektrum, działają na beztlenowe i tlenowe
- ◆ oporna na B-laktamazy
- ◆ rozkładane przez metaloenzymy
- ◆ mają powinowactwo do PBP-2

20

SPEKTRUM

- ✗ tlenowe bakterie Gram (+)
  - ✗ S. aureus
  - ✗ S. epidemidis
  - ✗ S.pneumoniae(SPPR)
- ✗ tlenowe bakterie Gram (-)
  - ✗ Haemophilus influenzae
  - ✗ Enterobacteriaceae
  - ✗ Neisseria gonorrhoeae
- ✗ beztlenowe Gram (+) (-)
  - ✗ Prevotella
  - ✗ Bacteroides fragilis

Poza spektrum:

- ⊕ MRSA
- ⊕ Enterococcus faecium
- ⊕ Chlamydia
- ⊕ Clostridium difficile
- ⊕ Mycoplasma pneumoniae

21

AMINOGLIKOZYDY

NATURALNE

- STREPTOMYCyna
- NEOMYCyna
- KANAMYCyna
- GENTAMYCyna
- TOBRAMYCyna

PÓLSYNTETYCZNE

- NETYLMYCyna (pochodna sisomycyny)
- AMIKACYNA (pochodna kanamycyny A)
- ISEPAMYCyna (niezarejestrowana w Polsce)

22

DZIAŁANIE

- BAKTERIOBÓJCZE
- WIAŻĄ SIĘ Z PODJEDNOSTKĄ 30S RYBOSOMU, CO PROWADZI DO ZABURZENIA ODCZYTU INFORMACJI GENETYCZNEJ I ZAHAMOWANIA SYNTEZY BIAŁEK BAKTERYJNYCH

23

OPORNOŚĆ

- ◆ ZMIANA BUDOWY RECEPTORA KOMÓRKOWEGO (BIAŁKO S12 PODJEDNOSTKI 30S)
- ◆ MODYFIKACJA ENZYMATYCZNA LEKU

ADD	APH	AAC
nukleotydtransferazy	fosfotransferazy (fosforylacja grup hydroksylowych OH)	acetylotransferazy (acetylowanie grup -NH ₂)

Powstałe nukleotido-, fosforo- lub acetylo pochodne odpowiedniego antybiotyku aminoglikozydowego są pozbawione aktywności przeciwbakteryjnej!!!

24

SPEKTRUM

- BAKTERIE Gram(-) zwłaszcza pałeczki (z wyjątkiem Haemophilus) prątki gruźlicy gronkowce
- oddziałują synergicznie z B-laktamami, wobec paciorkowców zwiększając przepuszczalność dla antybiotyków B-laktamowych
- działania niepożądane – leki potencjalnie oti i nefrotoksyczne

25

TETRACYKLINY

MINOCYKLINA   DOKSYCYKLINA

MECHANIZM DZIAŁANIA

- blokowanie syntezy błony na poziomie rybosomu

OPORNOŚĆ

- bariery przepuszczalności
- aktywne usuwanie antybiotyku z komórki
- zmiana miejsca docelowego

26

SPEKTRUM

- BAKTERIE GRAM (+) – ZIARENKOWCE
- BAKTERIE GRAM (-)
- RICKETSIA, COXIELLA
- CHLAMYDIA, MYCOPLASMA, UREOPLASMA
- TREPONAMA PALLIDUM,
- LEPTOSPIRA
- BORRELIA
- HELICOBACTER PYLORI
- TRĄDZIK
- PIERWOTNIKI

27

MAKROLIDY

C₁₄	C₁₅	C₁₆
Erytromycyna Oleandomycyna Roksytromycyna Klarytromycyna Dirytromycyna Davercin (cykliczny węglan 11,12-erytromycyny) Ketolidy: Troitromycyna	Azytromycyna (azalid)	Josamycyna Spiramycyna

28

MECHANIZM DZIAŁANIA

Blokowanie biosyntezy białka na poziomie podjednostki 50S.

Miejscem docelowym działania jest podjednostka 23S (identyczny mechanizm działania wykazują linkozamidy i streptograminy).

Nie są aktywne wobec bakterii Gram(-), które nie przepuszczają antybiotyku do wnętrza komórki.

29

OPORNOŚĆ

- ENZYMATYCZNA MODYFIKACJA LEKU
- AKTYWNE USUWANIE ANTYBIOTYKU Z KOMÓRKI (MAKROLIDY)
- MODYFIKACJA MIEJSCA DOCELOWEGO DZIAŁANIA (metylacja) BIAŁKO 23S rRNA
- WSPÓLNY DLA GRUPY MLS_B

fenotyp MLS_B OZNACZA KRZYŻOWĄ OPORNOŚĆ NIEZALEŻNIE OD OBECNOŚCI ANTYBIOTYKU W ŚRODOWISKU

30

SPEKTRUM

ZIARENKOWCE Gram (+) (-)	TLENOWE Streptococcus Staphylococcus	BEZTLENOWE Peptococcus
PAŁECZKI Gram (-)	Bordetella	Prevotella
ATYPOWE Mycoplasma pneumoniae Chlamydia Legionella Ureoplasma		
PIERWOTNIAKI Toxoplasma Gondii		

31

LINKOZAMIDY

- LINKOMYCYNNA
- KLINDAMYCYNNA

Różnią się chemicznie od makrolidów, jednak charakteryzują się zbliżonym spektrum przeciwbakteryjnym, mechanizmem działania przeciwbakteryjnego i właściwościami farmakokinetycznymi.

32

SPEKTRUM

- STREPTOCOCCUS z wyjątkiem Enterococcus
- STAPHYLOCOCCUS
- BAKTERIE BEZTLENOWE (wysoka aktywność)
  - * ziarenkowce
  - * pałeczki Gram(-)
  - * łaseczki
- PIERWOTNIAKI – TOXOPLASMA GONDI

OPORNOŚĆ

- METYLACJA BIAŁKA 23S
- KRZYŻOWA OPORNOŚĆ Z MAKROLIDAMI

33

STREPTOGRAMINY

- MIKAMYCYN**
- PRISTINAMYCYN**
- OSTREOMYCYN**
- WIRGINAMYCYN**

DZIAŁANIE:

- bakteriostatyczne
- hamowanie biosyntezy białka na poziomie podjednostki 50S (grupa antybiotyków MLS)

34

TRZY MECHANIZMY OPORNOŚCI

- MODYFIKACJA MIEJSCA DOCELOWEGO
- INAKTYWACJA LEKU
- CZYNNE USUWANIE LEKU Z KOMÓRKI (EFFLUX)

35

OKSAZOLIDYNOY

- ☞ nowa klasa związków syntetycznych
- ☞ działanie bakteriostatyczne
- ☞ miejscem docelowym są obydwie podjednostki rybosomu DNA
- ☞ mechanizm działania polega na zahamowaniu syntezy białek komórkowych (blokowanie pierwszego etapu – proces translokacji tRNA, przez co tworzone łańcuchy peptydowe ulega skróceniu)

36

SPEKTRUM

ZIARENKOWCE GRAM (+)

- Enterococcus faecium
- Streptococcus pneumoniae
- Staphylococcus aureus (MRSA)

Przedstawicielem oksazolidynonów jest **LINEZOLID**

37

ANTYBIOTYKI GLIKOPEPTYDOWE

- HETEROCYKLICZNE ZWIĄZKI WIELKOCZĄSTECzkOWE, ŻŁE PENETRUJĄCE DO TKANEK I NARZĄDÓW

WANKOMYCINA   TEIKOPLANINA

- BAKTERIOBÓJCZE – ZABURZAJĄ II ETAP SYNTAZY PEPTYDOGLIKANU ŚCIANY KOMÓRKOWEJ

UDP — Mur — L — Ala — D-Glu — L — Lys — D-Ala — D-Ala

glikopeptyd

Blokowanie przez antybiotyków glikopeptydowy terminalnych cząsteczek D-Ala-D-Ala pentapeptydu będącego prekursorem peptydoglikanu (UDP - dwufosforan urydyny; Mur - muranylpentapeptyd)

38

SPEKTRUM

Streptococcus	Enterococcus Streptococcus pneumoniae B-hemolizujące
Staphylococcus	S. Aureus S. Epidermidis MRSA
Clostridium difficile	(biegunka poantybiotykowa)
Corynebacterium jeikeium	

39

SULFONAMIDY I TRIMETOPRIM

- ZWIĄZKI SYNTETYCZNE, BLOKUJĄCE WCZESNY ETAP SYNTAZY KWASU FOLIOWEGO

-sulfonamidy – bakteriostatyczne, działają tylko na namnażające się bakterie

-trimetoprim – słaba zasada, blokująca reduktazę dwuhydrofoliową i ich kojarzenie: kotrimoksazol, biseptol

40

SPEKTRUM

ZIARENKOWCE Gram (+)

- S. pneumoniae
- N. Meningitidis
- Actinomyces
- Nocardia

PALECZKI Gram (-)

- H.influenzae

CHLAMYDIA

PIERWOTNIAKI:

- Pneumocystis carini
- Toxoplasma
- Plasmodium

41

NITROIMIDAZOLE

Syntetyczne, heterocykliczne związki o 5 członowym jądrze;

Aktywność bakteriobójcza do :

- pierwotniaków;
- beztlenowców;

**5-NITROIMIDAZOL
TYNIDAZOL
ORNIDAZOL
NIMORAZOL**

Mechanizm działania:
Blokowanie syntezy DNA (przez pośrednie metabolity, które powstają we wnętrzu komórki bakteryjnej).

42

SPEKTRUM

POCZĄTKOWO METRONIDAZOL – TRICHOMONAS VAGINALIS
PO 2 LATACH OPORNE

BAKTERIE BEZTLENOWE

Do leczenia zakażeń mieszanych kojarzony z innymi antybiotykami.

ENTAMOEBY HYSTOLICA

GIARDIA LAMBLIA

43

NITROFURANY

-SYNTETYCZNE, HETEROCYKLIKNE
POCHODNE FURANÓW

-BAKTERIOBÓJCZE, HAMUJĄ MIĘDZY INNYMI
BIOSYNTĘZY DNA

44

SPEKTRUM

SZEROKIE – TLENOWE Gram (+) I (-)
BEZTLENOWCE

ZIARENKOWCE Gram(+)

STREPTOCOCCUS (ENTEROCOCCUS)
S.AUREUS
S.EPIDERMIDIS

PALECZKI Gram(-)

ENTEROBACTERIACEAE,
CAMPYLOBACTER,
HELICOBACTER

45

CHINOLONY I FLUOROCHINOLONY

Chinolony	Fluorochinolony	Polifluorochinolony	Naftyrydynochinolony
I generacja Kwas Niedoksydowy Kwas Pipemidynowy ¹ cinkosacyna	II generacja Norfloksacyna ofloksacyna Sparfloksacyna ² pefloksacyna ciprofloksacyna ² lewofloksacyna	III generacja fleroksacyna	IV generacja ² ³ Moksifloksacyna Gemfloksacyna Kinafloksacyna trowfloksacyna ² lomefloksacyna gatfloksacyna des 6-chinolon

1) ma także umiarkowaną aktywność wobec Pseudomonas aeruginosa
2) najbardziej aktywna wobec Pseudomonas aeruginosa
3) wywołana z ryzykiem (z powodu objawów toksycznych)
aktywna także w stosunku do Streptococcus pneumoniae opornych na penicylinę
(PFR), a także wobec bakterii kwasu.

MECHANIZM BAKTERIOBÓJCZEGO DZIAŁANIA FLUOROCHINOLONÓW

46

SPEKTRUM

BAKTERIE TLENOWE Gram (+) I (-)

antybiotyki naturalne

STAPHYLOCOCCUS (w tym MRSA i PRSA)
STREPTOCOCCUS
PALECZKI Gram (-) Z ROZDZAJU ENTEROBACTERIACEAE
H. INFLUENZAE, N.MENINGITIDIS, N.GONORRHOEAE
MORAXELLA CATARRHALIS
CHLAMYDIA, LEGIONELLA, MYCOPLASMA
PSEUDOMONAS AERUGINOSA (Ciprofloksacyna)
MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS

47

LEKI PRZECIWRZYBICZNE

POLIENY antybiotyki naturalne	AZOLE (syntetyczne o 5- członowym pierścieniu)	ANTYMETABOLITY	ECHINOKANDYNY
Amfoterycyna B Nystatyna natamycyna	*imidazole (zawierające dwa atomy azotu): ketokonazol, ekonazol, mikonazol, tiokonazol, terkonazol, klotrimazol *triazole (trzy atomy azotu): itraconazol flukonazol warikonazol rawukonazol posakonazol	5-fluorocytosyna	kapsiofungina

najważniejszym antybiotykiem w tej grupie jest amfoterycyna B, która mimo potencjalnego działania toksycznego należy do najskuteczniejszych antybiotyków w leczeniu układowych zakażeń grzybiczych.

48

POLIENY

ANTYBIOTYKI NATURALNE, WYTWARZANE PRZEZ PROMIENIOWCE:
 Streptomyces hodosis (amfoterycyna)
 Streptomyces nursei (nystatyna)
 Streptomyces natalensis (natamycyna)

PIERŚCIEN MAKROLIDOWY, WŁAŚCIWOŚCI HYDROFOBOWE LUB HYDROFILNE

WIAŻĄ SIĘ ZE STEROIDAMI BŁON KOMÓRKOWYCH CO PROWADZI DO ZWIEKSZENIA ICH PRZEPUSZCZALNOŚCI DLA JONÓW K⁺ ORAZ AMINOCUKRÓW NA ZEWNĄTRZ GRZYBA
 EFEKT: ZABURZENIA METABOLIZMU I ŚMIERĆ

49

AZOLE

POCHODNE IMIDAZOLU, W WIĘKSZOŚCI GRZYBOSTATYCZNE

HAMUJĄ SYNTEZĘ ERGOSTEROLU W BŁONACH KOMÓRKOWYCH GRZYBÓW, ZABURZAJĄ SYNTEZĘ TRÓJGLICERYDÓW

ZMIENIAJĄ AKTYWNOŚĆ OKSYDAZ I DEHYDROGENAZ, A TYM SAMYM PROWADZĄ DO NISZCZENIA ORGANELLI WEWNĄTRZ KOMÓRKOWYCH

FLUKONAZOL – SZEROKIE ZASTOSOWANIE W LECZENIU GRZYBIC NARZĄDOWYCH I UOGÓLNIONYCH

50

ANTYMETABOLITY

FLUCYTOZYNA – POCHODNA PIRYMIDYNY

PRZENIKA DO CYTOPLAZMY DZIEKI ENZYMOWI TRANSPORTUJĄCEMU CYTOZYNĘ I ADENINĘ

ZREDUKOWANA WBUDOWUJE SIĘ W RNA

BLOKADA SYNTAZY BIAŁKA

51

SPEKTRUM

	POLIENY	AZOLE	5-FLUOROCYTOZYN A
<i>Cryptococcus</i>	+	+	+
<i>Candida</i>	+	+ ¹	+
<i>Aspergillus</i>	+	+ ²	+?
<i>Epidermophyton</i>	-	+	-
<i>Microsporum</i>	-	+	-
<i>Trichophyton</i>	-	+	-
<i>Histoplasma</i>	+	+	-
<i>Coccidioides</i>	+	+	-
<i>Blastomyces</i>	+	+	-
<i>Mucor</i>	+	-	-
<i>Sporothrix schenckii</i>	+	+	-

¹ z wyjątkiem *Candida krusei* oraz *Candida glabrata*, ² tylko itraconazol

52

CHEMIOTERAPEUTYKI PRZECIWWIRUSOWE

Charakterystyka leku przeciwwirusowego

hamowanie genomu wirusa bez uszkodzenia genomu gospodarza

↓

Zdolność penetracji do miejsca Docelowego działania

Aktywność zewnątrz- i wewnątrzkomórkowa

↓

Stabilność metaboliczna

53

2. Replikacja wirusa w komórce przebiega w kilku etapach i polega na:

1. absorpcji na powierzchni komórki
2. penetracji do wnętrza komórki
3. wczesnej transkrypcji i translacji białek regulatorowych
4. replikacji
5. późnej transkrypcji i translacji białek strukturalnych
6. dojrzewaniu wirusów
7. uwalnianiu wirusów z komórki

2 GRUPY LEKÓW:

Inhibitory odwrotnej transkryptazy

- delawirdyna (DLV)
- newirapina (NVP – Virmame)
- etawirez (EFV)

Inhibitory proteaz wirusowych

- sakwinawir
- ritonawir
- indinawir
- nelfinawir

54

3. Najczęściej stosowane leki o aktywności przeciwwirusowej

- acyklowir - *herpes zoster-varicella*
- gancyklowir - CMV
- zydowudyna - HIV
- lamiwudyna - HIV *hepatitis B*
- rybawiryna – RSV, wirus Lassa, wspomaganie działania interferonu α w WZW typu C
- widarabina - *herpes zoster*
- amantadyna - wirus grypy A
- didanozyna - HIV (przy nietolerancji zydowudyny)
- foskarnet - CMV
- interferon - *hepatitis B, hepatitis C* (przewlekłe)
- delawirdyna (DLV), efawirenz (EFV), newirapina (NVP)
- zanamir - wirus grypy
- sakwinawir, ritonawir (RTY), indinawir (IDV), nelfinawir (NLF) - HIV-1, HIV-2, SIV

55

KONIEC

56